

բողական իրաւունքն ունի, տգեղին հակադրու-
թեամբ. գեղեցիկ եւ տգեղ իրարմէ տարբեր՝
բայց զիրար ամբողջաբնոյ գաղափարներն են:

Մեծաբնեց կը սիրէ եւ իրաւունք ալ ունի
սիրելու գեղեցիկը. բայց սկսիլ եւ մնալ գե-
ղեցիկն վրայ, ճիշդ ճիւղձանի վրայ չիմ գնե-
լու կը նմանի, որ սակայն անձրեւաբայ ոգոյ եւ
ճառագայթարձակ արեգական մանկական քիմ-
քէն կախուած կատակ մըն է: Դերհուս բանաս-
տեղծին պաշտօնն է երգել, եթէ ոչ միշտ
գծնարարութիւնն ինքնին կամ դիտել գեղեցիկն
անցնելու համար ճշմարտին՝ գոնէ դիտել գե-
ղեցիկն ճշմարտին վրայ չիմնուած, որուն այն-
չափ մտադիր չէ մեր ազնիւ բանաստեղծն. եւ
առհասարակ թէ օտարազգի եւ թէ մերազնեայ
բանաստեղծութեան հետամուտք այս կէտիս
մտադրութիւն չեն ընէր, որ սակայն ծանրակշիռ
կէտ մըն է: Գեղեցիկը կը զրուէ կը հրապուրէ
ամէն մարդ. ինչպէս փայլունք մանկան մը բո-
վանդակ ուշքն ու միտքն, այդ բնազդ մըն է լոկ:
Գիտակից բանաստեղծին վարկը եւ ճշմարիտ
մեծութիւնը կը կայանայ մանաւանդ գեղեցիկն
ճշմարտութեան մը հասնելու միջնորդ ընտրել-
որուն յաջողութիւնն կախուած է բանաստեղծին
հանձարէն եւ արուեստէն:

Կը մաղթենք որ Մեծաբնեց իւր կոխած
սանդուխէն բարձրանայ վեր շատ վեր, բայց կը
բաղձանք որ արուեստին վիհութեան եւ նպա-
տակին լի ու լի գիտակից եւ օրինաց համապա-
տասխան բարձրանայ: Մեծ յոյս ունեցնէ, որ իւր
այս յաջող փորձին մէջ համոզմամբ նկատած
թերութիւններն անձամբ կ'ուղղէ: Այս պատգ
ճառաւ մի առ մի նիւթոց անցնիլ աւելորդ է:
Հասածներն առհասարակ շատ մեծ հաճոյքով
կը կարգացունեն, աւելն եւ ծաշակ ամենուն մէջ
կը նշմարուի, սիրուն գարձաւաճներն եւ նուրբ
գաղափարներն մեծ հաճութեամբ կը դիտէ ըն-
թերցողն: Միայն ներսի անցողակի գիտել բա-
ռերու մասին (թողունք նորալուրներն, որոնք շատ
ալ կը գործածուին եւ ընթերցողին ազամայ
տհաճութիւնը կը գրգռեն). էջ 12 քննադ., 44
քննադ., 12 հրատ., 21 քննադ., 25 քննադ. եւ
նոյն կարգի բառերն, զորոնք հայ լեզուն չի ճան-
չնար ինչպէս եւ անձա՛հ բարդութիւններ (լայ-
նաբերութիւն, գիւթանոյշ եւն), որոնք գոթախոտա-
բար շատ ալ կը յաճախեն, եւ զորոնք կը բաղձանք
որ թողաւ բանաստեղծը եւ ընտիր հայերէն գրէ,
յայսպէսով հիմայ եւ ապագային իրրեւ մաքուր
լեզուաւ սիրուն բանաստեղծութիւններ, կրկին
յարգ բռնենան եւ յանձարարուին:

Ներազի պահեր, էջ 16 բանաստեղծու-
թիւնն չեմ գիտեր ի՞նչ օրինոք շնորհաւոր եւ
սողեբու եւ տուններու իրարու հետ ս եւե յառ-
րաբերութիւն չկայ, բայց քանի մը պատու
հակառակ վերջաւորութիւններէ: Ասիկա ոտանաւոր
չըսուիր, վասն զի ոտանաւորը նախագաւառ-
ութիւնն նոր տողէ սկսելուն վրայ չի կայանար.
ոտանաւորի մէջ բանագիտութիւնը գործ չունի,
հոն պիտի փայլի երաժշտական ամանակը, եթէ
ոչ նշնութեամբ վերջաւորութեանց եւս, գոնէ
իրարու սեւէ կերպով համապատասխանող
յանգերով, եւ շնորհաւոր հատաններու ուղիղ
բաժանմամբ, որով լսելիցք քիչ թէ շատ հա-
ճոյք պիտի պատճառէ, որ է ոտանաւոր բանաս-
տեղծութեան նպատակը: Մինչդեռ այս կարգի
ոտանաւոր մը իբրեւ այսպիսի կարգացողի կամ
լսողի մը լսելիքներն կը վերադառնան, բարե-
բախտաբար հազիւ քանի մը նմաններ կան այս
ընտիր գործօն մէջ եւ բնաւ անոր վարկը չեն
պահեցնելեր:

Կը բաղձանք չաւով տեսնել յաջորդ
նոյնպիսի հատորիկներ, եւ կը յանձնենք ամէն
հայ գեղարուեստի սիրահարներու որ, զայն ու-
նենան իրենց գրագարանի մէջ, փոքր է բայց
իրօք զարդ է: Կը յանձնենք անկեղծութեամբ
Մեծաբնեցի, որ ախար զգացմանց շատ տեղի
չտայ, թողու ալ ուղին եւ չալարէ: Իւր յու-
սալից ապագան. թող զինն բնութեան աւելի
կենդանի եւ շնորհաւոր երեւոյթներն, ուր կենաց
կցորդ է գուարթութիւն եւ առողջութիւն:
Բնութիւնը միշտ նոյն է, մարդն է որ ըստ իւր
սրամագրութեան կը նկարագրէ զայն մերթ
զուարթ մերթ ախար, եւ այս նկարագրու-
թեամբ զբաղին կ'ազգէ մարդու բարոյական
կենաց ալ նուրբ լարերուն, որ սկիզբն է երկանց:

Հ. Ա. ՄԱՅՏԻՍԻԱՆ

Սերքսանդր Ժառուրեան. — ՌՈՒՍ ՌԱՆԱՍԻՏԻՉԵՐԻՆԵՐ.
ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐԻ ԿԱՍՏԵՆԴՆՈՎ. ԵՐԿՐՈՂ զՅՈՒԿ.
Հրտկ. Խ. եւ Գ. ՇԵՐՂՈՐԻԱՆ, Մոսկ. 1906:

Շատուրեան վաղուց ստանձնել էր հայ
պոետաների շարքն անցնելու իրաւունքը: Դե-
ռի հեղինակած բանաստեղծութիւնների մէջ
փայլում է որպէս մի վարժ արուեստաւոր, որը
ոչ միայն հաստատօրէ միտքն է ստեղծում, այլ եւ
կոնկրետ է մանաւանդ նրա սանդղիւր: Այդ
պատճառով էլ սիրով կը կարգացունեն նրա
հաճելի եւ սահուն բանաստեղծութիւնները:

Մի բան որ եղականացնում է Դատու-
րեանը, այդ էլ է նրա օտար բանաստեղծու-
թիւններ թարգմանելու տաղանդը, որը չի
կորցնել տայ բնագրին վարկը յանգի ամանակի
կամ նոյն իսկ աւելի տեսակէտից: Դա յիշուի
մի եղական ձիւրք է, որը օրէցօր օգտաւէտ է
լինելու Հայ հասարակութեան, մանաւանդ այն
ստուարագոյն մասսային, որոնց մերձեւելի չէ
ուս լեզուն: Գործիս այս բ. հատորը, կը բո-
վանգակէ Կոյցով, Ներկասով, Նիկիտին եւ
Պլեշչինով ժողովրդական ազգային բանաստեղծ-
ների գործերից թարգմանութիւններ, բայց
միայն ոտանաւորների՝ ոտանաւոր թարգմանու-
թիւններ: Դատ.ի ինքնագիր բանաստեղծու-
թեանց մասին դժար չէ միջակցեցնել, եւ նաեւ
գերազանցողներ ցոյց տալ, եւ տաճկահայ ներ-
կա գրական գէմբերից. բայց երբ խօսքը
թարգմանութեան գայ, մենք միջանակը Դատ.ի
ենք վերապահում: Դ.ի առաւելութիւնը կը
փայլի մանաւանդ՝ երբ վեր առնենք նաեւ այս
թարգմանութեան Հեղինակների պայմանները:
Դրանք, մանաւանդ առաջին երեքը, մասնական
տեղային ժողովրդական բանաստեղծներ են,
որոնց մէջը տիրում է մի բնորոշ յատկութիւն,
եւ ուրոյն է առնել մի ազգի ամէն մի ժողովրդի
համապատասխան ժամանակին եւ կարիքին:
Մի քիչ թարգմանութեամբ պարապողը լաւ
կ'իմանայ, թէ որչափ դժուարին է նոյն իսկ ար-
ձակ գրութեան մէջ մի օտար ինքնուրոյն առու-
թիւն, որիչեւ անգամ մի բառ՝ համապատաս-
խան բացատրութիւնով եւ բառով թարգմա-
նել, եւս առաւել բանաստեղծութեան մէջ ուր
կաշկանդուած է գրիչը յանգերով եւ ոտքե-
րով: Չնայելով որ Դ.ի վիճակուած էր մի
այսպիսի դժուար գործ՝ ընթերցողը այս թարգ-
մանութեան մէջ կը գտնէ բուն Հեղինակին
ոգին, որպէս թէ հայերէն գրուած էին: Եւս
թէ ինչու մէկ է կայանում թարգմանչին արժա-
նիքը: Փորձի համար թող հաճի ընթերցողը
առնուլ (կոյցովէն) "Հինականի մառնուները",
սահուն է եւ հաճոյական՝ իւր բնիկ բացատրու-
թիւններով, կան անտեղ այն բառերի փոփո-
խութիւններ՝ բայց այդ իսկ է իւրացնելու ա-
րուեստի ծանուցիչը: Այս միւսնոյն ժամանակ
ամբողջ գործի նկարագիրն (caractère) է:
Մեծ է Դատուրեանի այս թարգմանու-
թիւններով ազգին մատուցած ծառայութիւնը,
որչափ գովելի է հասարակութեան օգտաւէտ՝
բայց թաքուն իրի մը գիւտը: Այդպէսով է
եղել ամէն ազգի գրական կենսաց սկիզբը եւ

յառաջդիմութեան իմանը. ինչպէս յայտնի է
մեր իսկ գրականութեան ծագումից: Կայ սա-
կայն դեռ մի ինչ որ բաղձալի եւ յանձնելի կը
մնայ, այն է եւ արձակ գեղեցիկ եւ օրինակելի
գրութեանց թարգմանութեան հաւաքածոյներ,
որոնք հազիւ թէ կան մեր մէջ, եւ առհասա-
րակ անպէտ են նկատուում: Մինչդեռ ինքնուրոյն-
քեան աւելի օգտաւէտ կարող է լինել արձակը,
ճարտասանական, գեղարուեստական, ճաշակա-
գիտական տեսակէտից, եւ այդ պակասը զգալի
է մանաւանդ մեր ուսումնարաններում: Որպէս
մի օրինակելի հատուած ներդրի մեզ յառաջ
բերել Ն. Սմիլնսկու "Բարի Հովիւ", թարգ-
մանութիւնը, ցոյց տալու համար թէ նոյն իսկ
ուս գրականութեան մէջ պակաս չեն գրու-
թիւններ, որոնցից մի փոքր հաւաքածոյ կը
յաւելու մեր Հայ պատանեկաց մտաւոր պաշարը:

Բ Ա Ր Ի Հ Ո Վ Ի Ւ

(Ն. ՍՄՈՒՆՍՅՈՒՆ)

Նիփեսոսի տաճարում մատուցվում
էր պատարագ:

Տօն օր էր, եւ տաճարը լի էր աղօ-
թողներով... Տիմոթէոս եպիսկոպոսը,
Պօղոս Առաքեալի աշակերտը, կատարում
էր սպասարարութիւնը:

Նիփեսոսի քրիստոնեաները, ուր հաւա-
տացեալների թիւը օրէցօր աճում էր,
վայելում էին կատարեալ խաղաղութիւն
եւ անդորրութիւն. սարսափելի հալածանք-
ները, որոնք տեղի ունէին Հռոմում ներո-
նին հրամանով, դեռ եւս չէին հասել Փոքր
Ասիոյ եկեղեցիներին, եւ այստեղ քրիստո-
նեաների դէմ հալածանքներ չկային:

Պաշտամունքից յետոյ Տիմոթէոս
եպիսկոպոսը բարձրացաւ սեղանի վրայ եւ
սկսեց խօսել քարոզ:

Ցածարում տիրում էր կատարեալ
խաղաղութիւն, որը խանգարվում էր
միայն քարոզչի ճայնով:

Յանկարծ ներսի դուռը քացուեց, եւ
չէմքի վրայ երեւաց մի շոկատ զօրքի:
Հուռեց գէնքի շառաշիւն, եւ շանցաւ եւ մի
քանի բուլէ, ինչպէս ամբողջ տաճարը
շղթայուեց զինուորներով: